

АЛЛА ШЕЙКО

ORCID iD: 0000-0002-3353-2631

Заслужений діяч мистецтв України,

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри хорового диригування

Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

(Київ, Україна)

alla.sheiko@ukr.net

ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ОЛЕГА ТИМОШЕНКА ЯК КВІНТЕСЕНЦІЯ ЙОГО СВІТОГЛЯДУ

Розглянуто дидактичні основи діяльності Олега Тимошенка, видатної постаті вітчизняного музичного мистецтва, диригента-виконавця, педагога. У процесі його багаторічної творчої діяльності сформувався цілком своєрідний педагогічний стиль, основу якого становить виховання всебічно розвиненої особистості диригента-виконавця. Висвітлено важливі світоглядно-естетичні цінності митця, вплив на формування його світоглядних орієнтирів, родинних, моральних і духовних цінностей. Розкрито основні художньо-педагогічні принципи О. Тимошенка, які надали йому змогу сформувати власну диригентську школу, а саме: системна і цілеспрямована робота над диригентською технікою; максимальне смислове наповнення кожного диригентського жесту; архітектонічне ставлення до драматургії; виховання вольових якостей; неприйняття копіювання і механічного наслідування; опанування різноманітного художнього репертуару; розширення музичного світогляду. Відтворено стиль педагогічного спілкування, тісно пов'язаного з особливими людськими якостями, умінням педагога створити позитивну емоційно-психологічну атмосферу під час роботи. Наголошено на особливій цінності педагогічної роботи О. Тимошенка завдяки його глибокому пізнанню особистісно-психологічних якостей студента, винятковій увазі та індивідуальному підходу до підготовки кожного майбутнього хорового диригента. З'ясовано, що саме завдяки гнучкій педагогічній тактиці, виховані ним диригенти-хоровики виробили самобутню виконавську манеру, відмінну від інших. Зазначено, що серед вихованців О. Тимошенка багато відомих хорових диригентів, видатних митців, досягнення яких визнані у світі. Аналізуючи педагогічну діяльність О. Тимошенка, доведено, що, зважаючи на особливості навчання в диригентському класі, художні й педагогічні принципи виховання музиканта-виконавця є нероздільними. Обґрунтовано художньо-педагогічні принципи О. Тимошенка, які відображають сутність його світогляду як видатного Педагога і Митця. Наголошено на потребі подальшого вивчення й осмислення означених принципів з позицій синергійності для продовження і розвитку традицій у сфері хорового виконавства.

Ключові слова: диригентсько-хорове виконавство, світогляд, педагогічна діяльність, художньо-педагогічні принципи, диригентський жест.

Постановка проблеми... Видатний диригент, педагог, науковець, визначний громадсько-музичний діяч О. Тимошенко відомий як один із

найавторитетніших представників української музичної культури, який розвинув і збагатив традиції національної хорової школи. Як педагог, він спирався на досвід провідних хорових диригентів київської хорової школи. Головним завданням у своїй педагогічній діяльності О. Тимошенко вважав передусім виховання яскравої творчої особистості. Серед його вихованців багато відомих хорових диригентів, видатних митців, досягнення яких визнані не лише в Україні. Саме тому розгляд художньо-педагогічних принципів діяльності видатного хормейстера набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Багатогранна, яскрава діяльність О. Тимошенка висвітлена в монографіях, статтях і окремих публікаціях. Зокрема, у монографії Олександри Малозьомової, Тетяни Гусарчук «Покликання» (2002) розкрито його життєвий і творчий шлях, мистецьку й педагогічну діяльність у контексті української музичної культури другої половини ХХ — початку ХХІ століть. У праці Анатолія Лащенка «З історії київської хорової школи» (2007) охарактеризовано творчість О. Тимошенка як одного з лідерів київської виконавсько-хорової школи, яка сприяла майбутньому піднесенню українського хорового виконавства. У дисертації Павла Ковалика «Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії (з досвіду Київської хорової школи)» (2002) проаналізовано творчо-педагогічну діяльність педагогів кафедри хорового диригування Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. У дослідженні автор наголошує на такій своєрідності педагогічної діяльності О. Тимошенка, як індивідуальний підхід до творчої індивідуальності студента. У книзі Лідії Ємельянової «Родина Тимошенків» (2012), присвяченій 80-річчю від дня народження О. Тимошенка уміщено спогади колег, друзів, учнів, рідних про відомого митця. Багатогранній діяльності О. Тимошенка присвячено окремі статті: Олег Комісаров (2012) розглядає складові музично-громадської діяльності О. Тимошенка; Юлія Пучко-Колесник (2019) висвітлює диригентсько-хорову творчість, багаторічну педагогічну й управлінську діяльність О. Тимошенка, спрямовану на розвиток української музичної культури й диригентсько-хорової освіти.

У зазначених працях охарактеризовано лише в загальних рисах педагогічну, управлінську та громадську діяльність О. Тимошенка. Разом з тим, художньо-педагогічні принципи митця як прояв його світоглядних орієнтирів залишилися поза межами наукових досліджень в галузі мистецтвознавства.

Мета дослідження — розкрити основні художньо-педагогічні принципи О. Тимошенка, які надали йому змогу сформувати власну диригентську школу. **Головне завдання** — розглянути педагогічну діяльність митця у зв'язку з його світоглядними ціннісними орієнтирами.

Виклад основного матеріалу дослідження... О. Тимошенко належить до покоління українських митців, творчість яких вповні розгорнулася у 1960-ті роки. Це був час інтенсивного відродження традицій української національної культури, накопичення творчого потенціалу для потужного злету хорової культури в Україні. Як стверджує А. Лашенко, у той час «...художнє керівництво хоровими колективами набуло для Олега Семеновича певного ренесансного значення. Фактично, творчість його колективів — хору консерваторії (1963–1965), молодіжної хорової капели Профтехосвіти (1965–1972), заслуженої хорової капели Південно-Західної залізниці (1973–1984 — стала свідченням того, що в хоровому виконавстві не лише наростав опір суцільному засиллю ідеологічно заангажованого співацького “валу”, а й створювались справжні художні зразки українського співу» (2012, с. 144).

Творча енергія митця була спрямована на пошук життя концертного життя, на піднесення художнього рівня академічного хорового мистецтва. Численні концертні виступи хорових колективів, які очолював О. Тимошенко, відбувались у найкращих концертних залах. Він співпрацював з видатними українськими співаками — Борисом Гмирею, Євгенією Мірошніченко, Костянтином Огнєвим, Юрієм Гуляєвим. Добираючи репертуар, він прагнув охопити жанрово-стильову різноманітність української хорової музики: обробки народних пісень українських композиторів, хори І. Шамо, А. Філіпенка, А. Кос-Анатольського, твори Б. Лятошинського, Г. Майбороди. На той час О. Тимошенко був визнаним лідером у хоровому виконавстві. Дотримуючись

традицій видатних митців — Г. Верьовки, М. Вериківського, Б. Лятошинського, — він сприяв відродженню справжніх духовних цінностей. Анатолій Авдієвський зазначає: «...він був чи не єдиним хормейстером, який тримав планку, встановлену ще М. Лисенком, О. Кошицем, пізніше — Н. Городовенком і П. Гончаровим» (2012, с. 127). У творчій діяльності О. Тимошенка органічно поєднувались палка енергія і світоглядні цінності.

Як відомо, світогляд творчої особистості митця найповніше розкривається у його творчості завдяки розумінню світу і самого себе, можливостей свого таланту. Термін «світогляд», що його запровадив Е. Кант, означає систему поглядів на світ, принципів і знань, ідеалів і цінностей, як «... активне самовизначення людини у світі, яка шукає шляхи від ідеї до дії» (2011, с. 31). Світогляд — це важливий компонент у структурі особистості, який визначає її самосвідомість, ставлення до світу, спрямованість її діяльності. За своїм змістом світогляд становить сукупність ціннісних орієнтацій, переконань, норм.

Важливим чинником у процесі формування світогляду О. Тимошенка було родинне виховання. Від батька він перейняв музичний талант, невпинне прагнення творчості, його організаційні здібності. Батько О. Тимошенка — Семен Тимошенко — присвятив своє життя розбудові й розвитку Палацу культури у Рубіжному, на той час одному з найбільших культурних осередків на сході країни. Завдяки його нестримній енергії і любові до своєї справи у повоєнні роки були сформовані художні самодіяльні колективи, художньо-естетичні студії для дітей і дорослих, відроджено театр музичної комедії. Семен Тимошенко грав на популярних музичних інструментах, успішно виступав у концертах. Його весела вдача, енергійність, креативність притягували і згуртовували навколо нього людей.

Перші кроки Олега Тимошенка як хормейстера здійснені ще під час його навчання в загальноосвітній школі. Створений ним шкільний хор здобув перемогу на огляді самодіяльності. Це був доленосний випадок, завдяки якому виявились його організаторський талант і захоплення хоровою справою. Юнацькі роки були сповнені жаги до знань, відданості улюбленій хоровій справі.

Його невинна творча енергія, ініціативність, здатність досягати мети і найвищого результату виявились і в надзвичайно успішній роботі з хоровими колективами в Луганську і Рубіжному, з якими він здобув перші великі перемоги. Саме в той час молодий митець формувався як творча особистість, відбувалось становлення його світогляду і художніх орієнтацій, які стануть передумовою, визначальним фактором його мистецьких досягнень у майбутньому.

Подальше навчання у видатних педагогів Київської консерваторії імені П. І. Чайковського дало змогу молодому диригенту не тільки досягнути величезний творчий потенціал хорового мистецтва, а й усвідомити своє призначення в ньому. Сформувавшись як митець, Олег Семенович із великим натхненням, наполегливістю і повною самовіддачею поринув у вир хормейстерської творчості. Завдяки таланту, міцній волі, професіоналізму, соціальній активності, він завжди досягав найвищих результатів. Його знали як авторитетну особистість, яка вміє згуртовувати навколо себе однодумців, колег і досягати нових мистецьких висот. Уже тоді виявились його вкрай важливі й цінні людські якості — доброзичливість, талант, вміння любити й поважати людей. А. Лашенко зазначав: «Це той щасливий випадок, коли його оточення працює синхронно з ним на підставі визнання його особистих музично-мистецьких заслуг. Поряд із тим, усі відчувають його глибоку, на рівні релігійного переконання повагу до людей. Він любить людей, а вони йому, природно, відповідають тим же» (2012, с. 152).

Своєрідність світогляду О. Тимошенка повною мірою втілилась в його педагогічній діяльності. Принциповим для нього було досягнення найвищого результату — виховання яскравої творчої особистості. Цінуючи обдарування студентів, їх творчі поривання, педагог багато працював над розвитком мануальної техніки, зокрема техніки диригентського жесту, його пластичності і чіткості. Іноді й тепер точаться суперечки щодо важливості і значення мануальної техніки в хормейстерській діяльності. Адже є чимало відомих диригентів, які не володіють досконало нею, але досягають значних художніх результатів. Олег Семенович вважав, що вроджена диригентська техніка

притаманна небагатьом. Для більшості необхідна системна й цілеспрямована робота, щоб опанувати її. Звідси його впевненість, що для вироблення диригентської техніки, як і будь-якої іншої майстерності, необхідно чітко сформулювати завдання. У класі О. Тимошенка студенти відпрацьовували найбільш важливі елементи мануальної техніки — постановку диригентського апарату (скульптурна виразність корпусу, вміння правильно керувати своїм апаратом, відповідно до його природи), свободу рук, графічну чіткість рухів, незалежність рухів рук, розмежування функцій правої і лівої рук, основні позиції диригентських рухів, відчуття опори диригентських рухів тощо. На початкових етапах навчання засвоювали елементарні знання і набували навичок, які становили основу для вироблення індивідуальної техніки. Зважаючи на своєрідність кожного студента, митець застосовував відповідні засоби педагогічного впливу. Олег Семенович вважав завданням педагога пізнати і зрозуміти його внутрішній світ, обдарованість, художній смак, прагнення, особливості характеру й темпераменту. П. Ковалик зазначає: «Роботі професора О. Тимошенка в класі властива була виняткова увага та індивідуальний підхід у підготовці кожного майбутнього хормейстера. Він вважав, що в кожному із студентів слід бачити живу індивідуальну, неповторну особистість, виховання якої може стати ефективним інструментом її розвитку лише в тому випадку, якщо розпізнати її природні дані, якнайшвидше проникнути в її індивідуальні особливості, особистісно-психологічні якості та професійні можливості» (2012, с. 262). Під час роботи у класі педагог вимагав від студента реального управління музичним процесом і стежив, щоб він, зосередившись на диригуванні «уявним» хором, керував реальним виконанням концертмейстера на фортепіано.

О. Тимошенко був справжнім майстром вокальної роботи з хором. Видатні хормейстери неодноразово відзначали високий рівень звучання його колективів. П. Муравський, послухавши хорову капелу Південно-Західної залізниці, писав: «...ми разом з усіма присутніми були приємно вражені красою вокалу, високим рівнем хорової культури і в цілому майстерності виконання <...> Не один з нас запитав себе: де ж та межа, що відділяє аматорську капелу <...> від професійного

колективу? <...> Звучання капели залізничників стирає ту межу» (1977, с. 1–5). Анатолій Мархлевський так характеризував звучання хору О. Тимошенка: «У нього був неповторний, незабутній звук у хорі, завжди були оксамитові басы, тембрально забарвлені тенори, насичені альти та легкі, некрикливі сопрано» (2002, с. 33). Майстер у вокальній роботі, О. Тимошенко залишався митцем і в педагогічній діяльності. Він підкреслював, що звук визначальний у хорі, а його якість — це одна із важливих характеристик хорового звучання: «Тембральні скарби людського голосу надзвичайно великі, таке не під силу жодному інструментові у світі. Голос — то найдосконаліший інструмент, створений самою природою, тому в хорі, а він є синтезом голосу, музики і слова, можна показати все, що може хвилювати людину» (2012, с. 21).

О. Тимошенко не сприймав механічних, формальних диригентських рухів, які не виражають характеру, динаміки, тембру звукового образу. Відчуття співочого дихання, звуковидобування мають точно відтворюватись у диригентському жесті. Працюючи в класі, він вимагав від учнів максимально наповнювати смислом кожен диригентський жест — змусити руки «співати», виражати ними всю гаму почуттів, відтінків, закладених в образній драматургії твору. «Співаючі руки» — одна із характеристик, до якої часто вдавався Олег Семенович.

У педагогіці багатьох музикантів певною мірою наявні елементи «натаскування». Олег Семенович не допускав сліпого копіювання і високо цінував прояви творчої ініціативи студентів, вважав, що в період навчання майбутній диригент має «схопити» не зовнішній вияв виражального технічного прийому, а його справжню сутність. Наслідування заважає розвивати здатність самостійно мислити, оперувати музичними образами і може згубно вплинути на його подальший творчий розвиток. Він допомагав знаходити лише «відправні точки» у творчих пошуках, наголошував на необхідності самостійного мислення студентів. У спогадах про свого педагога Євген Савчук пише: «Один із принципів Олега Семеновича — не заважати розвитку індивідуальності. Будучи сам сильною індивідуальністю, він впливав на розвиток студента, але й великою

мірою допомагав йому розкритися. Слід відзначити, що він умів це робити блискуче» (2012, с. 223).

У своїй диригентсько-виконавській діяльності О. Тимошенко виробив важливі творчі принципи і застосовував їх у вихованні майбутнього диригента: чітке розуміння архітектоніки й динамічності розвитку форми, глибоке проникнення в образність хорового твору. Значну увагу він надавав усвідомленню своєрідності форми твору, увиразненню кульмінації як квінтесенції музично-поетичної ідеї, центру, до якого «стягуються» всі виражальні музичні засоби, динамічному становленню кульмінації, її підготовці й розвитку.

О. Тимошенко зазначав, що, крім загальних музичних і професійних здібностей, для майбутнього диригента важливо виявляти виконавську волю, щоб переконати хоровий колектив у доцільності й правомірності своєї виконавської концепції. Виховання вольових якостей — важлива складова навчального процесу у класі О. Тимошенка. Є. Савчук пише: «Воля музична, психологічна, почуття змагання, прагнення бути кращим — Олег Семенович вважає ці якості вкрай необхідними для професії хорового диригента. Це одна з багатьох надзвичайно сильних сторін Тимошенка: він завжди виховував фахівців-лідерів. Якщо ти не можеш бути лідером, — ти не придатний для диригентського фаху в принципі» (2012, с. 223).

О. Тимошенко зазначав, що відсутність вольового імпульсу, внутрішньої енергії, харизми не припустима для диригента, адже воля вкрай необхідна диригенту на всіх етапах його навчання. Робота з опанування хорової партитури вимагає вольових зусиль, активності музичного мислення й підвищеної виконавської уваги. Без творчої волі неможливо досягнути особливості, характер розвитку музичної ідеї і втілити виконавський задум. Воля необхідна для самостійної роботи над твором. Вольові якості диригента безпосередньо виявляються в момент репетиційної роботи з хоровим колективом. Висвітлюючи секрети виконавської майстерності, педагог наголошував і на важливості артистизму у професійній діяльності диригента, він звертав увагу студентів на

необхідності формувати здатність до перевтілення, створення й вираження образно-емоційної атмосфери твору.

У диригентському класі майбутні диригенти вдосконалювали весь професійний виконавський комплекс. Важливу роль у навчальному процесі відіграє педагогічний репертуар. Головними критеріями його добору були художність матеріалу і наявність комплексу певних диригентсько-технічних завдань. Концертмейстер класу Наталія Лукашенко підкреслює, що Олег Семенович завжди спирався на сильні якості студента і поступово ускладнював навчальну програму, вважаючи, що це мобілізує його творчі ресурси. Жанрова різноманітність студентських програм у класі О. Тимошенка вражала своїми змістом і обсягом. Студенти розвивалися, вільно орієнтуючись в усій різноманітності хорової літератури. До педагогічного репертуару включали хорову музику різних стилів і епох, сучасні хорові композиції, що виховувало у студентів відчуття стилю, формувало навички стильової інтерпретації творів.

О. Тимошенко пов'язував перспективи розвитку студента з його практичною діяльністю, адже у класі хорового диригування співвідношення практики і теорії диригування вимагає особливої уваги. Педагог підкреслював, що найголовнішою умовою справжнього виховання хорового майстра є його робота у практичному середовищі. Справжнє «шліфування» диригентської майстерності можливе лише завдяки практиці. Немає значення, з яким хором практикуватись: професійним чи самодіяльним, студентським чи дитячим. Старшокурсникам він дозволяв практичну діяльність, а найбільш перспективних і талановитих залучав працювати як помічників хормейстерів у хорових капелах.

Рідкісний дар Олега Семеновича — уміння створити позитивну емоційно-психологічну атмосферу в класі завдяки різним прийомам і способам, але насамперед — завдяки гнучкій педагогічній тактиці. У стилі його педагогічного спілкування поєднувались вимогливість і повага, демократичне ставлення до студентів. Олег Семенович умів вселяти студентам віру і впевненість у свої сили. Оцінюючи їхню роботу, він спочатку наголошував на позитивних рисах виконання, а лише потім говорив про негативні. Зауваження він висловлював

толерантно, ніколи не вдавався до різкої критики. Ненав'язливо, делікатно, «по-батьківськи», своїм особистим прикладом педагог показував студентам, як важливо в мистецтві бути людиною. З особливою теплотою звучать слова видатної сучасної композиторки Лесі Дичко: «Для мене Олег Семенович не тільки видатний культурний діяч України — хормейстер, професор, ректор, а перш за все, поет в душі. Людина поетичного світосприйняття! Його пристрасна любов до архітектури і живопису, поезії і природи; його глибокі, майже енциклопедичні знання світу поєднуються з мудрою любов'ю, суворою ніжністю і вимогливістю до людей» (2012, с. 162). Широкий світогляд, естетичні переконання, життєва мудрість, високі моральні якості педагога завжди були прикладом для наслідування.

О. Тимошенко виховав не одне покоління хороших диригентів, які відзначаються високим професіоналізмом, особливим ставленням до хорового звучання. Кожен із них, засвоївши «школу Тимошенка», зумів набути самобутньої виконавської манери, відмінної від інших. П. Ковалик зазначає: «Як далекоглядний педагог і тонкий психолог, він знаходив шлях до душі кожного свого вихованця, вмів відчувати властиві кожному індивідуальні риси, зберегти їх навчити не “ламаючи”, а дати їм можливість “розкритись” природним шляхом. Тому так відрізняються за своїми творчими індивідуальностями, виховані ним диригенти-хоровики, кожен з них має своє творче обличчя, кожен говорить своєю мовою. Саме такі риси будь-якої педагогічної школи являють собою особливу цінність» (2012, с. 263). Основні педагогічні принципи О. Тимошенка, перейняті його учнями-послідовниками, успішно втілюються в їх викладацькій діяльності крізь призму набутого досвіду.

У сучасній науковій літературі рідко порушуються питання, пов'язані з педагогічними принципами диригентської підготовки. З цього погляду, найбільше досліджені педагогічні принципи роботи з музикантами-інструменталістами. Автори по-різному формулюють поняття педагогічних принципів. Зокрема, Михайло Фіцула визначає його сутність так: «Принципи педагогічного процесу (лат. *principium* — основа, начало) є системою основних

вимог до навчання і виховання, дотримання яких дає змогу ефективно вирішувати проблеми всебічного розвитку особистості» (2007, с. 73). У сучасній дидактиці педагогічні принципи розуміються як основні ідеї, дотримання яких допомагає найкраще досягти педагогічної мети.

Художні принципи — це основні ідеї, переконання і вихідні положення митця, за допомогою яких втілюється художній зміст твору. Людмила Масол визначає художньо-педагогічні принципи як «... єдність художнього і технічного, емоційного, раціонального, свідомого та інтуїтивного у процесі опанування цінностей мистецтва» (2015, с. 25). Характеризуючи педагогічну діяльність О. Тимошенка, доходимо висновку, що художні й педагогічні принципи у процесі виховання музиканта-виконавця є нероздільними, зокрема і в диригентському класі. Вони взаємопов'язані і взаємно доповнюють один одного.

Висновки. Олег Семенович Тимошенко — видатний український педагог-музикант. Його творча й педагогічна діяльність становить яскраву сторінку в історії української диригентської школи. Спираючись на традиції київської хорової школи, він виробив свій педагогічний стиль, в основі якого — виховання всебічно розвиненої особистості диригента-виконавця. Його художньо-педагогічні принципи зумовлені світоглядом, пов'язані з універсальними константами, на які він спирався у своїй виконавській і педагогічній діяльності. «Вроджена» здатність бути наставником, організатором, органічний сплав світоглядних, особистісних і професійних начал становлять методологічну основу художньо-педагогічних принципів О. Тимошенка.

Перспективи подальших розвідок... У статті розглянуто лише основні художньо-педагогічні принципи Олега Тимошенка. Його світогляд як Педагога і Митця набагато ширший і потребує подальшого вивчення й осмислення з позицій синергійності для продовження і розвитку традицій у сфері хорового виконавства.

Список використаної літератури

1. Ємельянова, Л. П. ред., 2012. *Родина Тимошенків*. Київ: б.в.

2. Ковалик, П. А., 2002. *Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії (з досвіду Київської хорової школи)*. Автореф. дис. канд. мистецтвознавства. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського.
3. Лашченко, А. П., 2007. *З історії київської хорової школи*. Київ: Музична Україна.
4. Лашченко, А. П., 1999. Українське хорове мистецтво ХХ ст. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Музичне виконавство, 14, 2, сс. 18–31.
5. Малозьомова, О. І. та Гусарчук, Т. В., 2002. *Покликання. Життя і творча діяльність О. С. Тимошенка*. Київ: Музична Україна.
6. Масол, Л. М., 2015. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: метод. посібник. Харків: Друкарня Мадрид.
7. Муравський, П. І., 1977. Хори, капели та ансамблі бандуристів. *Музика*, 3, сс. 1–5.
8. Пучко-Колесник, Ю. В., 2019. Феномен учителя: хорова школа Олега Тимошенка. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 1 (42), сс. 103–112.
9. Тимошенко, О. С., 1986. Вокалізація як засіб виразності: виконавство. *Музика*, 2, сс. 18–19.
10. Тимошенко, О. С., 2004. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського: вчора і сьогодні. У кн.: А. Лашченко, ред. *Академія музичної еліти України. Історія та сучасність*. Київ: Музична Україна, сс. 4–14.
11. Хайрулліна, Ю. О., 2011. Світоглядна культура особистості: структурно-функціональний аналіз. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.
12. Фіцула, М. М., 2002. *Педагогіка*. Київ: Академвидав.

References

1. Yemeljanova, L. P., ed, 2012. *Rodyna Tymoshenkiv* [Tymoshenko family]. Kyiv: w.p.
2. Kovalyk, P. A., 2002. *Choral performance as a phenomenon of creative interaction (from the experience of Kyiv choral school)*. Ph.D. in Art History. Abstract of Thesis. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine.
3. Lashchenko, A. P., 2007. *Z istorii kyivskoi khorovoi shkoly* [From the history of the Kyiv choral school]. Kyiv: Muzychna Ukraina.
4. Lashchenko, A. P., 1999. *Ukrainske khorove mystetstvo XX st.* [Ukrainian choral art of the twentieth century]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho. Muzychne vykonavstvo*, 14, 6, pp. 18–31.
5. Malozomova, O. I. & Husarchuk, T. V., 2002. *Poklykannia. Zhyttia i tvorcha diialnist O. S. Tymoshenka*. [Calling. Life and creative activity of O. S. Tymoshenko]. Kyiv: Muzychna Ukraina.
6. Masol, L. M., 2015. *Khudozhno-pedahohichni tekhnolohii v osnovnii shkoli: yednist navchannia i vykhovannia* [Art and pedagogical technologies in primary school: the unity of teaching and]. Kharkiv: Drukarnia Madryd.
7. Muravskiy, P. I., 1977. *Khory, kapely ta ansambli bandurystiv* [Choirs, choirs and bandura]. *Muzyka*, 3, pp. 1–5.
8. Puchko-Kolesnyk, Yu. V., 2019. *Fenomen uchytelia: khorova shkola Oleha Tymoshenka* [Teacher's phenomenon: Oleg Timoshenko's choral]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 1 (42), pp. 103–112.
9. Tymoshenko, O. S., 1986. *Vokalizatsiia yak zasib vyraznosti: vykonavstvo* [Vocalization as a means of expression: performance]. *Muzyka*, 2, pp. 18–19.
10. Tymoshenko, O. S., 2004. *Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho: vchora i sohodni*. In: A. Lashchenko, ed. *Akademiia muzychnoi elity Ukrainy. Istoriia ta suchasnist* [Academy of Musical Elite of Ukraine. History and modernity]. Kyiv: Muzychna Ukraina, pp. 4–14.
11. Khairullina, Yu. O., 2011. *Svitohliadna kultura osobystosti: strukturno-funktsionalnyi analiz* [Worldview culture of personality: structural and functional analysis]. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova.
12. Fitsula, M. M., 2007. *Pedahohika* [Pedagogics]. Kyiv: Akademvydav.

ALLA SHEIKO

ORCID iD: 0000-0002-3353-2631

*Honored Art Worker of Ukraine,
Candidate of Art Criticism, Associate Professor,
Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine,
Artistic Director of the Boys' Choir,
Sector of practice, Head of the practice sector
(Kyiv, Ukraine)
alla.sheiko@ukr.net*

**OLEG TYMOSHENKO'S ARTISTIC AND PEDAGOGICAL PRINCIPLES
AS THE QUINTESSENCE OF WORLDVIEW**

This paper considers certain aspects of pedagogical activity of the outstanding person in national musical art Oleg Tymoshenko, conductor-performer, teacher and epoch-making public figure. His many years of performing and pedagogical experience allowed him to form his pedagogical style, the basis of which was the education of a well-developed personality of the conductor-performer. Important worldview values of the artist are highlighted. The influence of the artist's family heredity on the formation of outlook is noted. The main artistic and pedagogical principles of Oleg Tymoshenko are singled out: systematic and purposeful work on conducting technique; maximum semantic content of each conductor's movement; architectural attitude to drama; education of strong-willed qualities; rejection of copying and mechanical imitation; desire to learn about diverse, highly artistic repertoire; expansion of musical worldview. The style of pedagogical communication is closely reproduced, closely connected with special human qualities, teacher's ability to create a positive emotional and psychological atmosphere. The special value of Oleg Tymoshenko's pedagogical work is emphasized. It comes first the deep penetration into the personal and psychological qualities of the student, exceptional attention and individual approach in the preparation of each future choral conductor. It is emphasized that thanks to the flexible pedagogical tactics, the choir conductors brought up by him acquired an original, unlike any other performance style. It is noted that among Tymoshenko's students and pupils there are well-known choral conductors, outstanding artists, whose achievements are recognized in the world. Analyzing the pedagogical activity of Oleg Tymoshenko, it was revealed that, taking into account the peculiarities of teaching in the conducting class, artistic and pedagogical principles in the process of educating a musician-performer are inseparable. It is proved that Tymoshenko's artistic and pedagogical principles reflect the essence of his worldview. It is emphasized that the article covers only the basic artistic and pedagogical principles of O. Tymoshenko. The pedagogical activity of an outstanding artist requires careful study and further comprehension.

Keywords: *conducting and choral performance, worldview, pedagogical activity, artistic and pedagogical principles.*

Стаття надійшла до редакції 23.08.2020